

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองแปน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 2 มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาสภาพคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน และเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนให้มีความเหมาะสมกับบริบท โดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยมีองค์ประกอบหลัก คือ 1) สำรวจสภาพปัจจุบันปัญหา 2) การดำเนินการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน 3) การนิเทศติดตามผล ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาสภาพคุณธรรม จริยธรรม

ตอนที่ 2 ผลการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน

การตรวจสอบข้อมูล โดยเฉพาะข้อมูลเชิงปัญหา เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวม มาจากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการบันทึกข้อมูลสภาพการดำเนินงานการเสริมสร้าง คุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองแปน จากการสอบถามผู้บริหาร ครู และ ผู้ปกครองนักเรียน เป็นการหาข้อสรุปของข้อมูลจากการดำเนินกิจกรรม ข้อมูลที่ทำการ วิเคราะห์มี 1) ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตของผู้วิจัย 2) ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ในส่วน ของข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติพื้นฐาน การหาค่าเฉลี่ย (μ) แล้วทำการแปลผล โดยการเทียบกับ เกณฑ์ที่กำหนดไว้

ในบทนี้ผู้วิจัยขอเสนอสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะตามลำดับ คือ

1. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้ คือ 1) การสำรวจ สภาพปัจจุบันปัญหา 2) การดำเนินการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน 3) การนิเทศ ติดตามผล ผู้วิจัยขอเสนอผลของการดำเนินงานในแต่ละส่วนพอสังเขป ดังนี้

ระยะที่ 1 การสำรวจสภาพปัจจุบันปัญหา พบว่านักเรียน โรงเรียนบ้านหนองแปน มีปัญหาคุณธรรม จริยธรรมในภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีปัญหามากเป็นลำดับแรก คือ ด้านความรับผิดชอบ (การแบ่งเขตความรับผิดชอบภายในบริเวณ โรงเรียน) มีจำนวน พฤติกรรมปัญหาเฉลี่ย เท่ากับ 1.76 รองลงมา คือ ด้านความสะอาด (การรักษาความสะอาด และการแต่งกายเรียบร้อยถูกระเบียบ) มีจำนวนพฤติกรรมปัญหาเฉลี่ย เท่ากับ 0.99 และลำดับ สุดท้าย คือ ด้านความซื่อสัตย์ (การบันทึกความดี) มีจำนวนพฤติกรรมปัญหาเฉลี่ย เท่ากับ 0.45

ระยะที่ 2 การดำเนินการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โดยการนำข้อมูลที่ได้ จากการสำรวจมาเป็นแนวทางสำหรับการเสริมสร้างด้วยกลยุทธ์ที่หลากหลาย คือ การวางแผน ดำเนินการ การจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน การสังเกตการณ์จากการร่วม กิจกรรมอบรมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน และการนิเทศติดตามผล ครอบคลุมกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้คือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบวินัย และความสะอาด โดยความร่วมมือร่วมใจกันระหว่างผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัยปฏิบัติอย่างจริงจัง ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และการติดตามดูแลจาก ครู พ่อแม่ ผู้ปกครองและผู้นำชุมชนอย่างใกล้ชิด ส่งผลให้การ ดำเนินงานประสบผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ ดังจะเห็นได้จากพฤติกรรมของนักเรียนขณะที่อยู่ใน โรงเรียนซึ่งพบว่านักเรียนนักเรียนส่วนมากให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆของ โรงเรียนมากยิ่งขึ้น เช่นการเดินแถวไป – กลับโรงเรียน การทำเวรประจำวัน การทำความสะอาด หอห้องน้ำ การทำความสะอาดบริเวณที่ได้รับมอบหมาย การทำกิจกรรมหน้าเสาธง การ เข้าแถวซื้ออาหาร การรักษาความสะอาดร่างกาย เครื่องแต่งกาย และการแต่งกายถูกต้องตาม ระเบียบของโรงเรียนมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เปรมฤดี กฤษเจริญ (2542 : 31) ได้กล่าวว่า โรงเรียนมีส่วนสำคัญในการปลูกฝังความคิด และนิสัยที่ดีให้กับนักเรียนด้วยการจัด กิจกรรมการเรียนหลาย ๆ อย่าง จัดทุกเวลา ทุกโอกาส ได้แก่ ส่งเสริมการประกวดแข่งขัน การปฏิบัติของนักเรียนในเรื่อง ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบ ความซื่อสัตย์ ขยัน อดทน การทำงานกลุ่ม และมรรยาทต่าง ๆ โดยการให้คะแนนหรือรางวัลเป็นเครื่องตอบแทน วิธีการ เหล่านี้จะทำให้นักเรียน ได้พบเห็นแต่สิ่งที่เป็นตัวอย่างสำหรับนำไปคิดแล้วตัดสินใจนำไป ปฏิบัติในสิ่งที่ตั้งใจต่อไป

ระยะที่ 3 การนิเทศติดตามผลการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน พบว่า นักเรียนโรงเรียนบ้านหนองแปน มีพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม อยู่ในระดับที่ดีขึ้น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.5 ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากนักเรียนได้รับการเสริมสร้างด้วยกลยุทธ์

ที่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันปัญหาและวิถีภาวะของนักเรียนทำให้ได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆเป็นไปด้วยดี ทำให้ผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้ข้อสรุปร่วมกันอีกประการหนึ่งคือ การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ต้องเลือกและกำหนดกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันปัญหาวิถีภาวะของนักเรียนรวมถึงสภาพและบริบทของสถานศึกษาด้วย

2. อภิปรายผล

ผลของการวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองเปิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ครั้งนี้ได้ค้นพบข้อสำคัญ ตามวัตถุประสงค์หลายประการ ผู้วิจัยจึงทำการอภิปรายผลในประเด็นต่างๆ ได้แก่ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาสภาพเบื้องต้น ผลการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ซึ่งมีรายละเอียดแต่ละประเด็น ดังนี้

2.1 ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาสภาพเบื้องต้น

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น เพื่อทราบสภาพการปฏิบัติและความต้องการในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โดยใช้เครื่องมือ คือ การสังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และการบันทึกข้อมูลสภาพการดำเนินงาน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

การสำรวจสภาพปัจจุบันปัญหา พบว่า มีนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองเปิน จำนวน 22 คน จากนักเรียนทั้งหมด 61 คน ที่มีปัญหาเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีปัญหามากเป็นลำดับแรก คือ ด้านความรับผิดชอบ รองลงมา คือ ด้านความสะอาด และพฤติกรรมที่มีปัญหาน้อยที่สุด คือ ด้านซื่อสัตย์ ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นคุณธรรมระดับพื้นฐานที่จะนำบุคคลที่สามารถปฏิบัติได้ดี ถูกต้อง และเป็นที่ยอมรับของสังคม ให้สามารถดำรงชีวิตหรือทำภารกิจต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมายตามที่ใฝ่ฝันไว้และที่สำคัญหากบุคคลมีความรับผิดชอบที่ดีในตนเองแล้ว การที่จะเสริมสร้างคุณธรรมด้านอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบวินัย และความสะอาด ให้เกิดขึ้นย่อมไม่ยากเกินไป แต่จากผลของการวิจัยพบว่าพฤติกรรมนักเรียนโดยรวมยังมีปัญหา ซึ่งอาจมีผลสืบเนื่องมาจากหลายสาเหตุ เช่น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ดังที่ ชัชณี จาคีทวิช (2549 : 29) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญของเทคโนโลยีและอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาครอบงำ เลี้ยงดูบุตรหลานให้เปลี่ยนไป สังคมครอบครัวเกิดการหย่าร้างมากขึ้น บุตรหลานขาดการดูแลเอาใจใส่จากผู้ปกครองส่งผลให้นักเรียนเกิดการก้าวร้าว

อบายมุข ถูกใช้เป็นเครื่องมือในทางที่ผิด และนำไปสู่พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ที่เป็นปัญหาทางสังคมเหล่านี้ล้วนแต่เป็นสาเหตุที่สำคัญทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อนุก แท้สูงเนิน (2547 : 124) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความระเบียบวินัย ความสะอาด และด้านความประหยัดของนักเรียนตลาดไทรพิทยาคม อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา และพบว่าสภาพปัจจุบันปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนอยู่ในระดับต่ำสุด 3 ด้านคือ ความมีระเบียบวินัย การรักษาความสะอาด และความซื่อสัตย์

สุวรรณ สมมูล (2548 : 145) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน โรงเรียนโนนเมืองวิทยาคาร ตำบลคงถึง อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า ก่อนดำเนินการพัฒนานักเรียน มีปัญหาคือ ครูไม่เอาใจใส่ต่อการดำเนินงานวินัยของนักเรียน ครูขาดความรู้ ความเข้าใจในหลักการ แนวทางการเสริมสร้างวินัย ส่วนนักเรียนมีปัญหาในด้านการรักษาความสะอาดมากที่สุด เช่น ทิ้งขยะไม่ถูกที่ ไม่ทำความสะอาดห้องเรียนและบริเวณโรงเรียน ซึ่งปัญหาเหล่านี้ ล้วนเป็นปัญหาในการจัดการเรียนการสอนอย่างยิ่ง จากการดำเนินการพัฒนา ด้านความมีวินัยของนักเรียน ด้านการรักษาความสะอาดโรงเรียน โดยใช้กลยุทธ์การสร้างตระหนักรู้ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การจัดกิจกรรมการเสริมสร้างวินัยนักเรียนและการนิเทศ ทำให้นักเรียนมีวินัยด้านการรักษาความสะอาดดีขึ้น ส่งผลให้การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ส่วนนักเรียนกลุ่มที่ยังขาดวินัยอยู่นั้น ทางกลุ่มผู้ร่วมศึกษาจะได้ดำเนินการพัฒนาให้ดีขึ้นในโอกาสต่อไป สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรจักร์ กาศลุน (2549 : 135) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน โรงเรียนบ้านหม่อมโนนสว่าง อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษา พบว่า ก่อนการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน นักเรียนกลุ่มเป้าหมายจำนวน 63 คน ยังขาดวินัยในตนเอง ดังนี้

1. ด้านการตรงต่อเวลา ได้แก่ มาโรงเรียนสาย ไม่เข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนกำหนด และส่งงานไม่ทันเวลา
2. ด้านการรักษาความสะอาด ได้แก่ การไม่รักษาความสะอาดของร่างกาย เสื้อผ้า ขาดความรับผิดชอบในหน้าที่เวรรักษาความสะอาดห้องเรียนและบริเวณที่รับผิดชอบ
3. ด้านการแต่งกาย ได้แก่ การแต่งชุดนักเรียน ชุดลูกเสือ – เนตรนารี และชุดพลศึกษา ไม่ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน

สมพร ประเสริฐนอก (2550 : 111) ได้ศึกษาการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านหนองงูใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 พบว่า ก่อนการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน พฤติกรรมของนักเรียน โดยส่วนมากต้องได้รับการปรับปรุงและพัฒนาให้อยู่ในระดับที่ดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมด้านความมีระเบียบวินัย ซึ่งถือว่าเป็นคุณธรรมระดับพื้นฐานที่จะเป็นเครื่องชักนำคุณธรรมด้านอื่นๆ ของนักเรียนให้อยู่ในระดับที่ดีขึ้นตามไปด้วย หลังจากมีการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน พฤติกรรมของนักเรียนขณะที่อยู่ในโรงเรียนซึ่งพบว่านักเรียนจะแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียนมากยิ่งขึ้นนักเรียนส่วนมากให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการเดินแถว-ไปกลับระหว่างบ้านกับโรงเรียน การทำเวรประจำทั้งในและนอกห้องเรียน การทำกิจกรรมหน้าเสาธง การเข้าคิวเพื่อรอรับบริการในโรงอาหาร การอดออม รวมไปถึงการให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับเพื่อนในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนเป็นอย่างดี สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประดิษฐ์ วิชัยโย (2551 : 118) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนคำบงพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พบว่า ก่อนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน มีปัญหาเกี่ยวกับคุณธรรมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีปัญหา มาก เรียงลำดับความรุนแรงของปัญหา ดังนี้

1. ด้านการปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข
2. ด้านค่านิยมในการแต่งกาย
3. ด้านความรับผิดชอบ
4. ด้านการใช้สิ่งของและทรัพย์สินอย่างคุ้มค่า
5. ด้านความซื่อตรงต่อหน้าที่

หลังการพัฒนา นักเรียนมีพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมที่ดีขึ้น ดังผลของระดับปัญหาหลังการพัฒนาลดลงอยู่ในระดับน้อยที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับระดับปัญหาก่อนการพัฒนาทั้ง 5 ด้าน

2.2 ตอนที่ 2 ผลการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน

2.2.1. การดำเนินการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โดยการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียนทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบวินัย และความสะอาด ได้รับความร่วมมือจากกลุ่มผู้ร่วมวิจัย รวมไปถึงการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีและการติดตามดูแลจากครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้นำชุมชนอย่างใกล้ชิด ส่งผลให้พฤติกรรมของนักเรียนหลังดำเนินการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมอยู่ในระดับที่ดีขึ้นและเป็นที่น่าพอใจ ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมแก่เยาวชนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายๆ ฝ่าย โดยใช้กระบวนการที่หลากหลาย เพื่อให้ให้นักเรียนมีพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมที่ดีขึ้น สามารถปฏิบัติตนให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้ระบุถึงจุดมุ่งหมายหลักของการจัดการศึกษาไว้ว่า สถานศึกษาต้องจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้นการที่ผู้วิจัยดำเนินการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม นักเรียน โดยใช้กลยุทธ์ที่หลากหลาย เช่น การสำรวจสภาพปัจจุบันปัญหา การวางแผนดำเนินการ การจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม นักเรียน โดยการแบ่งเขตความรับผิดชอบบริเวณภายในโรงเรียน กิจกรรมการบันทึกความดี การเดินแถวมาโรงเรียน-กลับบ้าน และการตรวจความสะอาดและการแต่งกายประจำวัน จึงส่งผลให้พฤติกรรมของนักเรียนหลังการดำเนินการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม นักเรียนเป็นไปในทางที่ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบวินัย และความสะอาดอยู่ในระดับที่ดีขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมพร ประเสริฐนอก (2550 : 111) ที่ได้ศึกษาการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนหนองกุงใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 พบว่า เมื่อดำเนินการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในระยะที่ 2 โดยใช้การสำรวจสภาพปัจจุบันปัญหา การวางแผนดำเนินการ การจัดภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมและการนิเทศ ติดตามผล พบว่ากลุ่มเป้าหมายมีพฤติกรรมด้านระเบียบวินัยต่อตนเองในการแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน การเข้าแถวปฏิบัติกิจกรรมหน้าเสาธงนักเรียนส่วนมากปรับปรุงตนเองได้ดีขึ้น ด้านความซื่อสัตย์นักเรียนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการทำแบบฝึกหัดด้วยตนเอง การไม่ลอกขโมยทรัพย์สินของผู้อื่น โดยอยู่ในระดับ

คุณภาพมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ไพริย์ บุญศรี (2551 : 89) ได้ศึกษาการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนคำม่วงจรัสวิทย์ อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พบว่า ก่อนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาอยู่หลายด้าน พฤติกรรมที่เป็นปัญหามากที่สุดคือด้านความรับผิดชอบ รองลงมาคือด้านความมีระเบียบวินัย ความสามัคคี และพฤติกรรมที่เป็นปัญหาน้อยที่สุด คือ ด้านความซื่อสัตย์ หลังจากการจัดหลักสูตรอบรมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน ผลปรากฏว่านักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมที่ดีขึ้น สังเกตได้จากที่นักเรียนได้ร่วมทำกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแล้วได้คะแนนอยู่ในระดับดี และได้รับคำชมเชยจากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียนเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น นักเรียนมีความรับผิดชอบ และสามารถช่วยงานบ้าน ดูแลตัวเองได้ดีขึ้น

2.2.2 การดำเนินการจัดอบรมการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม กำหนดกิจกรรม โดยเน้นคุณธรรมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบวินัย และความสะอาด พบว่านักเรียนมีพฤติกรรมในการร่วมกิจกรรมที่ดี มีความตั้งใจในการปฏิบัติกิจกรรมที่กำหนดให้ ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น และนิเทศติดตามโดยการสัมภาษณ์ผู้ปกครองพบว่า นักเรียนมีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัยมากยิ่งขึ้นผลการจัดการอบรมจากการสังเกตพฤติกรรมเกี่ยวกับคุณธรรมทั้ง 4 ด้านของนักเรียนในระหว่างการอบรม และหลังการอบรม เมื่อใช้กลยุทธ์ให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมปฏิบัติด้วยตนเองแล้ว ส่งผลต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ดังนี้ นักเรียนมีการแสดงพฤติกรรมที่พัฒนาอยู่ในระดับมาก ด้านความรับผิดชอบนักเรียนมีความกระตือรือร้น รู้จักหน้าที่ในการร่วมปฏิบัติกิจกรรมตามกติกา ข้อตกลง อย่างเคร่งครัด ยอมรับเสียส่วนมากและร่วมมือกันทำงานด้วยความตั้งใจให้เสร็จตามเวลาที่กำหนด ด้านความซื่อสัตย์ก่อนหยิบสิ่งของที่ไม่ใช่ของตนจะต้องขออนุญาตเจ้าของก่อน โดยใช้อย่างระมัดระวังและส่งคืนเมื่อใช้เสร็จแล้วเมื่อเก็บของมีค่าได้จะนำมาให้ครูประกาศหาเจ้าของ ด้านความมีระเบียบวินัยมีการทำงานอย่างสุขุมเรียบร้อย ระมัดระวัง ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม ด้านความสะอาดมีความระมัดระวังในการทำกิจกรรม รู้จักทำความสะอาดของอุปกรณ์ก่อนส่งคืน รวมทั้งรักษาความสะอาดของร่างกายและเครื่องแต่งกาย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมพร ประเสริฐนอก (2550 : 111) ที่ได้ศึกษาการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนหนองกุงใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 พบว่าการเสริมสร้างวินัยและความรับผิดชอบของนักเรียน โดยใช้กลยุทธ์การจัดกิจกรรมป้ายคุณธรรม กิจกรรมการเรียนการสอนที่มี

เป้าหมายเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ทำให้นักเรียนเป็นผู้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบวินัย และความสะอาด ส่งผลต่อการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา ดังนั้น เพื่อให้มีการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม นักเรียนอย่างยั่งยืน โรงเรียนมีกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ โดยเพิ่มบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการนักเรียน ผู้นำนักเรียน ให้มีส่วนร่วมในการร่วมกำหนดกิจกรรมการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประดิษฐ์ วิชัยโย (2551 : 118) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนคำบงพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พบว่า ก่อนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน มีปัญหาเกี่ยวกับคุณธรรมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีปัญหามาก เรียงลำดับความรุนแรงของปัญหา ดังนี้

1. ด้านการปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข
2. ด้านค่านิยมในการแต่งกาย
3. ด้านความรับผิดชอบ
4. ด้านการใช้สิ่งของและทรัพย์สินอย่างคุ้มค่า
5. ด้านความซื่อตรงต่อหน้าที่

หลังการพัฒนา นักเรียนมีพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมที่ดีขึ้น ดังผลของระดับปัญหาหลังการพัฒนาลดลงอยู่ในระดับน้อยที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับระดับปัญหาก่อนการพัฒนาทั้ง 5 ด้าน ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืนต่อไป

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

3.1.1 การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นในครั้งนี้อาจไม่มีความเหมาะสมกับโรงเรียนอื่นๆทั่วไป หากสถานศึกษาอื่นจะนำไปใช้ขอให้พิจารณาถึงความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และควรปรับเปลี่ยนองค์ประกอบของการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนภายใต้ตามสภาพปัญหา ความต้องการและบริบทของโรงเรียนนั้นๆให้เหมาะสม

3.1.2 จากการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมเสริมในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน สามารถทำให้นักเรียนได้ปรับพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น ดังนั้นครูประจำชั้นควรนำกิจกรรมเสริมในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมไปใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนได้มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

3.1.3 โรงเรียนควรจัดกิจกรรมการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนให้นักเรียนทุกระดับชั้นด้วยวิธีที่หลากหลายและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืนทางด้านปฏิบัติ

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรประชาสัมพันธ์ให้สถานศึกษาอื่นที่อยู่ใกล้เคียงเข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ให้พิจารณาถึงความเป็นไปได้ ภายใต้สภาพปัญหา ความต้องการและบริบทของโรงเรียนนั้นๆให้เหมาะสม

3.2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนในด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้วยวิธีที่หลากหลาย

3.2.3 ควรวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาระบบงานกิจการนักเรียน ซึ่งเป็นระบบงานที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างพฤติกรรมนักเรียนโดยตรง